Դ· ՏԱՐԻ ԹԻԻ 837 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 14 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1878

ԱԶԳԱՑՒՆ

ԹԵՐԹԸ 1 ԿՐՆԱԿ ԹՈՒԿԹԻ

ՏՆՕՐԷՆ ԽՄԲԱԳԻՐ
ԵՒ
ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ
ՆԻԿ· Մ· ԹԻՒԼՊԷՆՏԱՆԵԱՆ

ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ
Ղալաթիա Լէրչէմպէ Խազար
Իսկ Խանի դէմը Սամուր փո-
ղոց թիւ 12

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ՀՂ Իշխարհ
Ի Գօրոյ Համար
Տարեկան Պրկ· 250
Վեցամսեայ » 130
Եռամսեայ » 70
Գուառուայ Համար
Տարեկան Պրկ· 330
Վեցամսեայ » 170
Եռամսեայ » 90
Օտար երկիր տրկն. 40 Յր.Ք·

Ա. Զ Գ Ա. Յ Ի Ն
ՀԱՅՈՑ ԽՆԴԻՐՆ ՎԵՀԱԺՈՂՈՎՈՑՆ ՄԷՋ

Ընդհ. ժողովոյ վերջին նիստին մէջ, երբ Ս. Պատրիարքն դառնութեամբ կ'իշէր օտարա. լեզու լրագրաց մէջ ազգին պատիւ չբերելու հանգամանք ու. նեցող հրատարակութեանց ե. րեւան գալը, և կաղաչէր ժո. ղովին որ գոյն այդպիսի տը. ղայական չնչին խնդիրներն՝ զի երկպառակութիւնն ու անմիա. բանութիւնը աւելի և չծաւա. լին, և անախորժ հրատարակու. թիւնք նորանոր առիթներ ա. ռնէին չքնծայուի, անդիւէն ան. միաբանութիւն ու երկպառա. կութիւն սիրող երեւոյթներ. ըն ոմանք կ'գտնէին Ս. Պատրի. քին երեսն ի վեր թէ -«Սրբա. զան, պատնք նոյն իսկ պէկեան «էֆ. ի գրել տուողը»։

Զգիտեմնք թէ ինչ փաստ ունէին ասոնք այս քաջածնին հասատատելու, մանաւանդ որ չէին կրցած բմբռնել թէ Ս. Պատրիարքն ինչո՞ւ այդ գառն ակնարկութիւնը կընէր, որոյ միտքն ոչ թէ պէկեանն և կամ ուրիշ մէկուն ձեռօքը այդ հրատարակութիւնը ելլալն հա. կընդնել էր, այլ թէ ժողովին ա. շադրութիւնը գրաւել թէ «ազ. «գին պատուոյն արատ բերող «տպագիր հրատարակութեանց «առիթ կ'տայ կոր ընդհ. ժողո. «վը, որու ձեռօքը կուզէ ելլայ «այդ հրատարակութիւնը օտա. «րալեզու թերթերու մէջ», զոր երեսփոխանք չհասկնալով կամ չհասկնալ կեղծելով «պէկեանն ինքն է հրատարակողը» կ'դոչէ. ին, մինդեռ հետեւեալ օրը ձեռքերնիս անցաւ Պ. պէկեա. Պռօնսվիքի նոր հրատարակած մէկ գիրքը։

Ա. յս դրքին անունն է գաղ. ղիերէն «լը Թրէթէ ըը Պերլին Անոթէ է Քօմանթէ, այսինքն «Պերլինի Դաշնագիրը, հան. դերձ ծանօթութեամբ և հե. ղինակութեամբ» ի հեղինակէն։

Սոյն դրքին մէջ, հայկական խնդրոյն վերաբերեալ, Պեր. լինի դաշնագրին 6րդ յօդուա. ծին վրայօք իր կարծիքը ար. ուած ծանօթութիւններ ու մեկ. նութիւններ տեսանք, որոց գլ. խէն մեծ մասը պէկեան էֆ. ի ըրած քննադատութեանցը ի. մաստին չատ քիչ կ'համապա. տասխանէին, ինչպէս պիտի տեսնուի ի տարին։

Ուստի զարմանօք հարցնել սկսանք մենք մեզի թէ, մի՛ գուցէ աս ալ քաւո յիշեալ երես. փոխանաց, նոյն ինքն պէկեան էֆ. հրատարակած կամ հրա. տարակել տուած ըլլայ։

Նա քանդլ ի սկզբան է ի վեր մեր սկզբունքն է, հայոց վե. րաբերեալ յօդուած, նպաստա. ւոր կամ աննպաստ, հաղոր. դել մեր ընթերցողաց, որպէս զի անտեղեակ չմնաղքն ճշ. մարիտ գանուելու համար, Պօնսկի և Հերսեֆի մէջ Սուլ. թանին վերապետութիւնը ա. նեղծ պահպանելու համար, կը յայտնէր Բօնկրէյին թէ Բ. Դու. ռը պարտականութիւն կստանձ. նէ մօտ ժամանակի մէջ այդ գառնագոյնը խաղաղեցնել և այդ նպատակին հասնելու համար ալ՝ իր գործածելիք միջոցները ցոյց կ'տար «ըստ է թէ, կ'ը. սէր, օսմ. կառավարութիւնը ե. թէ այդ պարտականութիւնը կատանձնէ, ինքն համոզուած ըլլալուն համար է թէ գայդ պիտի կարենայ կատարել (նիստ 28 Յնս.թ)»։ Սակայն Բօնկրէն չէր ուզեր «Հերսէք–Պօնսկի ա. պագային թողուլ որ Դրան խոս. տացած ցնորքներէն կախումն ունենայ» (նոյն նիստ), ուստի և միաձայնութեամբ լռտա Ս. Լիզպոնի առաջարկութիւնը կընդունէր։

Իսկ Հայաստանի հասարդ, որ տեղացի բնակչաց անհնազան. դութեամբը, իւր քնկերային և հոգեբաշխական պայմաններովը և ուրիշ շատ պարագայներու մէջ այնքան կ'նմանի Պօնսկի, որ Անատոլի կամին Պօնսկի համար բրած նկարագիրը կա. տարեալպէս կ'յարմարի Հայաս. տանի ալ, Բ. Դուռը մօտ առնելի համար պայդ խաղաղեցնելու պարտականութիւն կստանձնէ, և ամեն բան այսչափով կ'լմնայ։

Խնդիր Հայաստան երկու դար կայ, պերմանացի փոքր իշխան մը քաղաքական բանակ. ցութիւն մը բացաւ ու շարու. նակեց գործ քու հարստահա. րութիւնէդ ազատելու համար, իսկ ասօր եւրոպա, պէրլինի Քօնկրէյին մէջ բազմած, քեզ հասար 6րդ յօդուածէն աւե. ւելի բան մը չգտներ քննելու։

Խնդիր Հայաստան, ինչ բ. րած էիր որ այս ազգաշունչին արժանի լինէիր։ Դու միւս քը. րիստոնեական դատանեերէն աւելի չարչարուեցար ու կրեցիր աշխարհակալութեան տիրապե. տութիւնը, որ անոնց չափ քու վրադ ալ ծանրացած է երկար տարիներ։ Ի վեր, աշխարհակալ քեզի աւելի հանդուրժելի ը. նելու համար, աշխատեցար ինք. դինդ անոր նմանցնել, ինչ ինչ տեղեր քու նախահարցդ լեզուն մոռցար ու պահեցիր, ևս քու տիրող ցեղիդ լեզուն ու բարուց արտաքին կերպարանքն ընդու. նեցիր։

Ալ այնուհետև անոր լեզուն կ'խօսէիր և անոր հանդերձը կը հագնէիր։ Առանց լեզուի, որ քու որդւոյդ մխութեանը նը. չանն էր, կարող եղար պահ. պանել ազգութիւնդ ու կրօն. քդ, և երբ Օսմ. կայսրութեան քրիստոնէիցը համար լաւ օրերը տեսնելու ժամանակը եկաւ հա. սաւ, դու ժողովրդոց առաջին. նքն էիր ուամկավարութեամբ ինքզինքդ կազմակերպելու, սահմանադրութիւն մը և քնա. րական մարմիններ ունենալու հանրային գործոց վարչու. թեան և հակդութեանը հա. մար, և հիմայ ամէն մը կ'մը. նայ եղեր քեզ լսելու անդին. յի պետական անձ մը, որ հը. չակէ յանդիման բոլոր աշխար. հի թէ «դու քնդունակութիւն չունիս ինքնօրինութեան»։

Մի՛ տրտնջար, ինչ պիտի քնեիր, ինչպէս պիտի գործած էիր այդ ինքնավարութիւնը։ Տա. րատպայման վատահութեանդ համար գործած սխալանքդ յե. տոյ, ասի քեզի համար աղե. ւոյ փոխանակութիւն մը պի. տի ելլար։ Պետոյ առաջնակարգ Օսմկարչին (*) տեղ, որ գլխիդ իր շահուն համար կ'գործածէ

(*) Օսմկարչի կըսեն այն կա. ռավարական դրութեանը յո. րում հշխանութիւնը քանի մը ազգեցութեան տէր և գօրաւոր տոհմերուն ձեռքին մէջ կ'գըտ. նուի։

Ե. Խ.

պքեղ ատրկայնձլով ու ապատա-
լով, պիտի յայտարեր Եկեղե-
ցական (Գամ-Գաթոլ ըսելափի-
ան ուղէ) Հայկական Օրինակարշին
որ նոյնպէս թէ իր օգտին հա-
մար և թէ արդի տերողաց
շահուն համար վճռած էզ-
քիզ։

Մի՛ տրտնջար, թէև ըզ-
շաներուն առիչ՝ հայ բաշաներ
պիտի ունենայինք, կ՚ըսէ՞ր ար-
ժանի ունենալիք, կ՚ըսէ՞ր ար-
ժանի ունենալիք, կ՚ըսէ՞ր ար-
ժանի ունենալի

լու, ի հոգևոր միխիթարութիւն բարեպաշտ ժողովրդեան։

Քունաց նորընծաներ Պատրիարքքը այս կիրակի օր Գուրգեան պատրիարքարանը գալով, ի փախադարձ այցելութիւն մեր Ս. Պատրիարք Հօր, չքնդ պատուասիրութեամբ ընդունելութիւն մ'եղաւ, և մեկնելու պատհան Պատրիարքն մայր եկեղեցին ներկայ ժողովրդեան ալ իր օրհնութիւնը տուաւ։

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՅԵՍՈՒԹԻՒՆ

Աբեղաներ Ասէց կամ Ասիան

Տաճկատոհմէ Հոգևորաց վրայ

(Շարունակ թիւ 836)

Այս հաստատութեան այսպէս կազմուելէն շատ քիչ վերջը, նոյն մեծ աշխատասիրէ՝ ուրիշ մը ալ կազմուց առանձինն գվանք կամ ազգապետաւ. և թէպէտ ի սկզբան այսու դիրքը առաջինէն սորոյն և սրտօծութիւնները նուազ էին, բայց այս անհաւասարութիւնը չատ երկար չտեւեց. և անկէ ետքը առաջինը երկրորդէն կորսուելէն վեր կենալէն կամ բացուելէն զատ՝ ուրիշ առաւելութիւն մը չունէր։ Տէրութիւնը այս երկու հաստատութեանց մէկը Ռոմ և միւսը Էջմին կանուանէր։ Առաջինը՝ կրօնից մի, բայց ազգութեամբ, լեզուաւ, բարքով և աւերութեամբ գանազանուելու տարրներէ կ'բաղկանար. որք էին Յոյնք կամ Հելլինք, որոց կ'պատկանէր այս հաստատութեան վարչական մասը, յունական կրօնից, օրինօք և կարգօք վարուող Ասիացիք և Արաբէացիք, ինչպէս նաև Հայոց մնաց մը (Հայ-Հռոմէք և այլն). եւրոպական Տաճկաստանի մէկ ալ՝ Հելլենացմէ զատ նաև Ռումէնք, Սերվք, Պուլկարք, Ալպանիացիք, համառօտիւ՝ բոլոր հպատակ յունադաւան քրիստոնեայք՝ Երկրորդը՝ (Էջմիածին) ազգութեան, լեզուաւ, և այլն տարբերութենէ զատ՝ կրօնից մի զանազանուելով տարրներէ բաղկացած էր, իր մէջը բոլանդակելով՝ յունադաւան չեղած՝ ճնոսցեալ գլխաւորը թէ բոլոր հպատակ քրիստոնեայները, այսինքն՝ Հայերը (նաև կաթոլիկ մասը), որոնց կը պատկանէր այս հաստատութեան վարչական մասը, Ասորիները, եպիսկոպոսները, Քհնայրները, նոյնպէս Ղուխներուն և նոյն երկու հաստատութիւնքն ալ՝ ուրիշ ազգ. ակտ կամ համրիչ ունէին՝ որքանին հրովարտակաւ կարգեալ, այսու տարբերութեամբ՝ որ Ռոմ հաստատութեան ազգապետը՝ միանգամայն կրօնապետ էր իր հաստատութեան. ընդհակառակն՝ էջմէնի հաստատութեան ազգապետը՝ թէ և պաշտօնապես տէրութեան առջև՝ իբր այնպիսի նկատուած էր. բայց իրօք չէր այնպես, քան որում քիչ առաջ յիշուած հաստատութիւնք իւրաքանչէր քան իւրաքանչիւրեան՝ ունէին իրենց կրօնապետքն և կրօնական տեսչութիւնքը. մինչ Ազգապետն իսկ՝ եկեղեցական դատաստարդութեան մէջ կամ ոչինչ կամ շատ սուրբն և անուր հպատակ համարուած էր։

Շարունակելի

կիպրոսէն հեռաւորը կը դրկեն փունջ

«Առ այժմ չատ գոհացուցիչ է տեղւոյս ազգանոց վիճակը Անգլիական կառավարութիւնը սէր ու համակրութիւն ունի առ մեզ։ Անգլիական պաշտօնատարք գրեթէ մինչ Հայոց հետ կ'տեսնուին ու կ'խորհրդակցին։ Բայց առայժմ կառավարական պաշտօն չկայ, սակայն կ'յուսացուի որ 1–2 ամիսէն պաշտօնական գործեր ըլլան. անցեալ չորեքշաբթու Անգլիոյ ծովային գործոց նախարարն եկաւ, և նորա յայտարարութենանց նայելով շատ գործ պիտի բացուի, շատ մարդոց պէտք պիտի ունենան, և մեր ազգայիններէն ալ շատերը հոս պիտի գան։ Այժմ ճարատար առաջնորդարձաց, երկաթագործաց, դարբնաց և հիւսանաց(մէխերկէր) շատ պէտք կայ, այսպիսիք եթէ գան՝ կ'չահուին և գոհ կ'ըլլան. ասոր կարգի գործաւորաց օրականք մինչև 2 մէճիտի բարձրացած է, որով հետև անգլիացիք նոր գիւղ մը չինելու ձեռնարկեցին, և տեղւոյս բնակիչք ալ նոր տուներ չինել կատան կամ ունեցածնին կ'նորոգեն, վարձու տալու համար։ Այնուհետև լսած էք, թէ որչափ բարձրացած են տուներու և խանութներու վարձքերը։ Հետևաբար չէք սխալած ըլլար, և մեծ բարիք բրած կ'ըլլաք, եթէ մարդաքաղաքիդ մէջ և այլուր գտնուած այս կարգի գործաւորները հրաւիրէք՝ նկատելու համար»։

Վրիպակ.—Յոյն թերթեր. նուա Ա. երես 2րդ սիւնակ 3րդ տողին վերջը «հեղինակութեամբ» բառը «բացատրութեամբ» պիտի ըլլայ։

ՀԵՒԱԳՐԱՆՈՒԹԻՒՆ

Այս առաւօտ հասած

Լոնդրա 24.—Յոյները և Գորտմի զօրաստանակները մինչ դեռ քալելու վրայ են՝ Միր Ալխար, որն որ անգ. ագդեցութեան ամենէն կատաղի թշնամին ցիշատակեմնեցէն մին է, կերի բռնուեցաւ։

Լոնդրա 25.—Մօրնինկ Բօսթի հրատարակած ընթերցասիրուկի մէկ հեռագիրը կ'ծանուցանէ թէ թիւրքիոյ կառավարչին հրաման տրուեր է որ ամեն միջոց պատրաստ վիճակի մէջ պահէ, սպասելով պատահականութեանց առաջքն առնելու համար։

Պուքրէշէն ալ թայմսի ուղղեալ հեռագիր մը կ'ըսէ թէ, 8 ռուս զօրագործին հրաման տրուեր է որ յնոյ. 1ն առաջնորդ. կարիա մտնեն։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

Այս առաւօտ բացուեցաւ	12·23
Թղթադրամ	350·00
Րուպլի	44·75

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մեծ եպարգոսն երէկ Րուսկոյ դեսպան Պ. Պրաթիանոյի այցելութիւն մը տուաւ։

—Բ. Դուռն երէկ հասնող հեռագիր մը կ'ծանուցանէ թէ, Սիւրիոյ կուսակալ Միտհաթ բաշա իր պաշտօնագաւառն հասնելով, կուսակալութեան պաշտօնին գլուխն անցեր է։

—Գերմ. դեսպանն չբ. օր մեծ եպարգոսին երիթալվայտներ է թէ Պերլինի դաշնագրութեան կետ առ կետ գործադրութեանը կ'փութացնէ գերմանական կառավարութիւնը, և հարկ կ'դատէ որ քան ամէն Հարդ յօդուածին համաձայն ալ Բուկարեստի ահմանագծերը ուղղելու ժամ չատ փոյթ տայնի։

—Աւստրիական մէկ օսմ. կառավարութեան համբարել տուած 120·000 հօխայ խոտ չեղջակոտին կրակ տալով այրեր են կիպրակիէն բշ. լսանալու գիշերը։ Խուզարկութիւններ սկսած են ըլլալ հրձիգներն պահելով բռնելու։

—Թայմսի Վիէննայէն կ'հեռագրեն թէ Արևելեան գործոց նախարարն Աւստրիոյ հետ մասնաւոր դաշնագիր մը կնքել առաջարկելով Ռուսիա, Աւստրիա մերժեր է։

—Մօրնինկ Բօսթ կ'ըսէ թէ Աֆղանիստանի և Անգլիոյ մէջ ծագած գժտութիւնը բարեկամաբար լուծելու համար Ռուսիա իր միջնորդութիւնն առաջարկելով Անգլիոյ, սա չէ ընդուներ առարկելով թէ իւր և Աֆղանիստանի մէջ ծագած խնդիրը՝ օտար տէրութեան մը միջամտութիւնը հրաւիրելու հանգամանք մը չունի։

—Ազգ. Ժամ. կ'գրէ թէ Ռուսիոյ ներքին թէ՝ թօրլէպէն զբրաւորեց հրամայած է ռուս զօրուց մինչև Սէհիտլէր յառաջ քալելու, ուստի և պէտք է որ ամանցիք ետ քաշուին ատկէ։

—Պէրլինէն Թայմսի քաջուած հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Ռուսիա միլիոններ ձեռք առեր 632 վաշտ զօրք աւելցնել իւր այժմու բանակի թուոյն վրայ։

—Շուվալօֆ կոմսը պատրաստ նէն անցեր է Զարին մեկնումակը յանձնելու կօրչագօֆ իշխանին, որ Պատէնէն Շեմսէտտին կարտ կուղարկէ։

—Անգլ. զօրքերն գաղտուկ և կուգին քաղաքները պաշտպանելու համար՝ ատոնց ճանապարհն վրայ ի'համախմբուին եղեր։

—Բէրլինէն կ'հեռագրեն թէ Զարը Լիվատիայէն մեկնելով 2 շաբաթէն չափ Մոսկուա պիտի կենայ, և անտի Բէրէզսպուրկ պիտի դառնայ, Ս. Գէորգայ տօնի վնտռական հանդիսին ներկայ գտնուելու, և անկէ նիս պիտի երթայ ձմեռն անցնելու։

—Անգլ. կառավարութեան կոդմէն, ռուսական Սև ծովու դիրքերը աչքէ անցնելու համար կօնտօր անուն թնդանօթաձիրքը Սև ծով դրկել որոշելուն պատճառն է եղեր՝ Անգլիոյ իմանալը թէ ռուսաք Պուրկասի մէջ ամրութիւններ սկսած են չինել։

—Պօմպայէն 18 թիւ հեռագրի մը կ'ըսէ թէ, Կուէթթայի մէջ սաստիկ դուրս քննելով, անգլ. զրաց և բնակարանաց ուղտերուն շատը կ'մեռնին եղեր։—Շեր Ալի խանին զօրքերն առնելիք ունեցած սմսականներն պահանջելով մեծ յուզմունք հաներ են։—Շեր Ալի հրաման քրեր է փիշինի հրամանատարին որ Անգլիացւոց դէմ չդնելով ետ քաշուին։ Գանատահարքն 2 գունդ զօրք գտպոլ կանչուելով, կ'կարծուի թէ Գանատահարն մէջ բնդգիմութիւն պիտի չտեսնեն անգ. պիտոյից, որոնք մինչև յունվարին հոն կ'հասնին, Գանատահարք համակիր են անգլիացւոց։

—Պոլսեն կիրճին մէջ օգը սառակի ցուրտ քնելով միշտ սառույց կայ։

—Պ. կատաբեծն անցեալ շաբթու իրենն երկայցող պատգամաւորութիւն մ'ընդունեցաւ առթիւ, քաղաքական ներկայ կացութեան, և գլխաւորաբար Աֆղանիստանի պատերազմին վրայօք իր կարծիքն յայտնելով, Լորտ Պիքօնսֆիլտի հետեւած քաղաքականութիւնը անիմաստ և Բրիտանիոյ Ազատակար յայտարարելէն յետոյ, քանի է թէ, Ռուսիոյ արշաւանաց առջև բերական պատուարներ կանգնելու համար՝ հարկ անհրաժեշտ է որ Ռուսիոյ սահմանակից բոլոր թուրքիոյ գաւառաց ժողովուրդները՝ քաղաքական անկախութեան վիճակի մը մէջ պրսին, բնդգիմաբերութեամբ եւրոպայի։

ОПЕЧАТКИ

1879

Ошибки имеют свойство появляться в самый неподходящий момент. Наборщик, который сегодня пропустил букву, завтра может пропустить целую строку, а послезавтра — целый абзац. Поэтому мы заранее просим прощения у всех, кто найдёт в этом номере опечатку, и обещаем, что постараемся ошибаться реже.

Если же вы нашли ошибку, не спешите писать нам гневное письмо. Лучше пришлите его нашему конкурсу «Самая смешная опечатка года». Победитель получит годовую подписку и право исправить одну ошибку в следующем номере — по своему вкусу.

10 января 1878

ОПЕЧАТКА

1879

ВЧЕРА В НАШЕЙ ГАЗЕТЕ ОШИБОЧНО НАПЕЧАТАНО, ЧТО ЛЮБОЙ ЖЕЛАЮЩИЙ МОЖЕТ ПОЛУЧИТЬ ЗЕМЛЮ ДАРОМ. ЭТО ОПЕЧАТКА. ЗЕМЛЯ ПРОДАЕТСЯ ЗА ДЕНЬГИ, КАК И ВСЁ ОСТАЛЬНОЕ.